

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2007/37

Karar Sayısı : 2010/114

Karar Günü : 16.12.2010

R.G. Tarih-Sayı : 06.07.2011-27986

İTİRAZ YOLUNABAŞVURAN :Malatyalı Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU :3.7.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrasının Anayasa'nın Başlangıcı ile 2.,10., 12., 18., 123., 125. ve 176. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

İlamlı takip konusu alacağın tahsili amacıyla, borçlu Belediyenin kamu hizmetinde fiilen kullanılan araçları ile bankadaki hesabına konulan haczin iptali için açılan davada, itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme iptali istemiyle başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

3.7.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin itiraz konusu son fıkrası şöyledir:

"

Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.'

B- Dayanılan ve İlgili Görülen Anayasa Kuralları

Başvuru kararında, Anayasa'nın Başlangıcı ile 2.,10., 12., 18., 123., 125. ve 176. maddelerine dayanılmış, 13. ve 35. maddeleri ile de ilgisi görülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Tülay TUĞCU, Haşim KILIÇ,SacitADALI, Fulya KANTARCIOĞLU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, A.NecmiÖZLER, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK,SerruhKALELİ ve OsmanAlifeyyazPAKSÜT'ünkatılımlarıyla 11.4.2007 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu yasa kuralı, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Sınırlama Sorunu

İtiraz yoluna başvuran Mahkemece, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin *'Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.'* hükmünü içeren son fıkrasının iptali istenilmiştir.

Anayasa'nın 152. ve 294 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 28. maddesinde, Anayasa Mahkemesi'ne itiraz yoluyla yapılacak başvurular, itiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulayacağı yasa kuralları ile sınırlı tutulmuştur.

Başvuran Mahkemede bakılmakta olan davanın konusunu, borçlu durumda olan belediyenin aleyhine yapılan ilâmlı icra takibi sırasında, İller Bankası payından, Türk Telekom payından ve mutemet tarafından yatırılmış bütçe gelirlerinden oluşan banka hesabına ve kamu hizmetinde fiilen kullanılan araçlar üzerine konulan haczin iptali istemi oluşturmaktadır.

Bu nedenle, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrasına ilişkin esas incelemenin fıkranın *'... vekamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harçgelirleri '* bölümü ile sınırlı olarak yapılmasına, **OYBİRLİĞİYLE**, 16.12.2010 gününde karar verilmiştir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Başvuru kararında, Devletçe yerine getirilen ve kâr amacı gütmeyen kamu hizmetlerinin pek çoğunun, günümüz itibarıyla, özel hukuk tüzel kişileri veya gerçek kişilerce de yerine getirilebilen, kâr amaçlı ekonomik hizmetlere dönüştürülmesine karşın, klasik kamu hizmeti kavramının yasalaradaki ayrıcalıklı konumunu korumaya devam ettiği, bu durumun Anayasa tarafından koruma altına alındığından söz edilemeyeceği, Anayasa'ya göre, ağır ekonomik bunalım hallerinde temel hak ve özgürlüklerde kısıtlama yapılabilmesi, vatandaşlar için ek ekonomik külfetler getirilebilmesi mümkün ise de, bir belde sağlanan kamu hizmetlerinin ekonomik yükünün sınırlı sayıdaki belediyeden alacaklı olan kişiler üzerine fedakarlık olarak yüklenilmesinin bu kapsamda değerlendirilemeyeceği ve toplumun tamamına sağlanan kamu hizmetlerinden kaynaklanan borçların, alacaklı kişilerin ekonomik yıkımına sebep olacak şekilde ödenmemesini olanaklı kılan düzenlemelerin hukuk devletinin gerekleriyle ve eşitlik ilkesiyle bağdaştığından söz edilemeyeceği, ayrıca kamu idaresinin bir parçası olan belediyelerin, aldıkları kamu yararı ve tahsis kararlarına dayalı olarak, borçlarını ödemede tamamen keyfi davrandıkları, bu konuda belediyelerin merkezi yönetimce yeteri kadar denetlenmediği, yönetilenlere hukuksal güvenceler sağlanması suretiyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasının da hukuk devleti olmanın gereklerinden olduğu, yasa önünde eşitlik ilkesinin alacaklılar ve borçlular yönünden eşit davranılmasını gerektirdiği, Anayasa'nın 125. maddesinde yer alan yargı kararlarına bağlı olmanın yargı kararlarının infaz edilmesinin sağlanmasını da kapsadığı, Anayasa'nın 18. maddesinde yer alan angarya yasağının belediyelerin borçlarını karşılıksız bırakma işlemlerini de kapsayacağı belirtilerek, itiraz

konusu kuralın Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 2.,10. 12.,18.,123.,125. ve 176. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrasının itiraz konusu kurallarında belediyeler tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri ile belediyelerin kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan mallarının haczedilemeyeceği öngörülmektedir. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasında yer alan '*Bu Kanunda, il özel idareleri ve belediyelere, genel bütçe vergi gelirleritahsilatındanayrılacak paylar ile diğer kanunlarda bu idarelere verilmesi öngörülen paylar vergi hükmündedir.*' kuralı uyarınca, belediyelere genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından ayrılacak paylar ile diğer kanunlarla belediyelere verilmesi öngörülen her çeşit paylar da söz konusu haciz yasağının kapsamında bulunmaktadır.

5779 sayılı Yasa'nın 7. maddesine ilişkin gerekçede de, "*il özel idareleri ve belediyelere, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından ayrılacak paylar ile bu Kanunda ve diğer Kanunlarda bu idarelere verilmesi öngörülen payların vergi hükmünde olduğu ifade edilmiştir. Bu çerçevede, genel bütçeden gönderilen payların hukuki çerçevesi çizilmiş ve bu gelirlerin, 5393 sayılı Belediye Kanununun 15 inci maddesinin son fıkrasındaki, 'hükümüuyarınca haczedilmesinin önlenmesi amaçlanmıştır.*'denilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devleti olarak nitelendirilmiştir.Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayıp yargı denetimine açık olan devlettir.

Kişilerin, devlete güven duymaları, maddî ve manevî varlıklarını korkusuzca geliştirebilmeleri, temel hak ve özgürlüklerden yararlanabilmeleri ancak hukuk güvenliği ve üstünlüğünün sağlandığı bir hukuk düzeninde gerçekleşebilir. Hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, kişilerin, hukuk düzeninin koruması altındaki haklarını elde etmeleri için gereken her türlü önlemin alınmasını zorunlu kılar.

Anayasa'nın 13. maddesinde'*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz*'denilmiş; 35. maddesinde de, herkesin mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği, mülkiyet hakkının kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağı hükme bağlanmıştır.

İtiraz konusu kuralla, belediyelerin bazı varlıkları haciz yasağı kapsamına alınarak belediyeden olan alacaklarını icra yoluyla tahsil etmek zorunda kalanlar bakımından mülkiyet hakkına bir sınırlama getirilmiş ise de, belediyelerin, 5393 sayılı Kanun'un 15. maddesinin son fıkrasında belirtilenlerin dışındaki gelir ve varlıkları üzerine haciz işlemi yapılabilmesi imkânının bulunması, kişilerin bu hakkının tamamen ortadan kaldırılmadığını ve hukuk düzeninin koruması altındaki haklarını elde edebilme imkânlarının bulunduğunu göstermektedir.

Ayrıca belediyelerin, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan kamu tüzel kişileri olmaları nedeniyle, bunlara yasalarla yüklenilen görevler, yerel toplumsal yaşamın zorunlu gereksinimleridir. Belediyeler bu gereksinimleri karşılamak amacıyla bazı etkinliklerde bulunurlar. Bunun için de ayni ve nakdi varlığa ihtiyaç duyarlar. Toplumsal yaşamın sürekli, düzenli ve sistemli bir şekilde sürdürülebilmesi için, bu etkinliklerden bazılarının kesintisiz bir biçimde yürütülmesi; bunun sağlanabilmesi bakımından da belediyelerin ayni ve nakdi varlığa sahip olmaları gerekir. Belediyelere ait bazı ayni ve nakdi varlıklara haciz yasağı getirilmesindeki amaç da, belediyelerce yerine getirilen kamu hizmetlerinin bazılarının, toplumsal yaşamın gerektirdiği zorunluluklara bağlı olarak sürekli ve düzenli bir şekilde yürütülmesi gereğidir. Yani toplum yararının üstün tutulmasıdır. Yine belirtmek gerekir ki, belediyelerin devamlılık gösteren kamu hizmetlerinin görülmesine ayrılmış olan tüm kaynaklarının hacze konu olabilmesinin, bu hizmetlerin ifa araçlarını tamamen ortadan kaldırmak gibi bir sonuç doğurabileceği de kuşkusuzdur. İtiraz konusu kuralla getirilen sınırlamadaki amaç da belirtilen nitelikteki istenilmeyen sonucun ortaya çıkmasını engellemektir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2.,13. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

OsmanAlifeyyazPAKSÜT, Fulya KANTARCIOĞLU,FettahOTO, Recep KÖMÜRCÜ, Alparslan ALTAN ile Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamışlardır.

İtiraz konusu kuralın, Anayasa'nın Başlangıç'ı ile 10.,12., 18., 123., 125. ve 176. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

1- 7.5.2010 günlü, 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uyarınca, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmadan, Mahkeme'nin çalışıp çalışamayacağına ilişkin ön meselenin incelenmesi sonucunda; Mahkeme'nin çalışmasına bir engel bulunmadığına, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN,FettahOTO, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal MümtazAKINCI'nın, gerekçesi 2010/68 esas sayılı dosyada belirtilenkarşıoylarıve OYÇOKLUĞUYLA,

2- 3.7.2005 günlü, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin;

a- Son fıkrasına ilişkin esas incelemenin, fıkranın "vekamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri " bölümü ile sınırlı olarak yapılmasına, OYBİRLİĞİYLE,

b- Son fıkrasının "vekamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri " bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OsmanAlifeyyazPAKSÜT'ün'bölümün tamamının', Fulya KANTARCIOĞLU,FettahOTO, Recep KÖMÜRCÜ, Alparslan ALTAN ile Celal MümtazAKINCI'nınise "ilebelediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri " bölümünün iptali gerektiği yolundakikarşıoylarıve OYÇOKLUĞUYLA,

16.12.2010 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ Üye	OsmanAlifeyyazPAKSÜT Üye	Fulya KANTARCIOĞLU Üye
Ahmet AKYALÇIN Üye	Mehmet ERTEN Üye	FettahOTO Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR Üye	Zehra Ayla PERKTAŞ Üye	Recep KÖMÜRCÜ Üye
Alparslan ALTAN Üye	Burhan ÜSTÜN Üye	Engin YILDIRIM Üye
Nuri NECİPOĞLU	HicabiDURSUN	Celal Mümtaz AKINCI

KARŞIOY YAZISI

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrasının 've kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri ' bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğu yönündeki gerekçelerim aşağıdadır.

İtiraz konusu kuralla belediyelerin kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirlerinin haczedilemeyeceği öngörülmektedir. Buna göre, belediyeden alacağı olan herhangi bir gerçek veya tüzel kişi, hukukun alacak-borç ilişkisinde haklı konumda olan bir kişinin alacağını elde etmesi için devletin kamu gücüne dayanarak sağladığı en büyük güvence olan icra olanağından yararlanamamaktadır.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu, 35. maddesine mülkiyet hakkının kamu yararı dışında sınırlanamayacağı, 125. maddesinde idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu belirtilmiştir.

Alacak hakkının mülkiyet hakkı kapsamında olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Buna göre, alacak hakkının kullanılmasını eylemli olarak geçersiz kılacak bir sınırlama ancak kanunla ve kamu yararı amacıyla öngörülebilir. Eylem ve işlemleri yargı denetimine tabi olan idarenin, yargı kararı ile kesinleşmiş olsa bile borcunu ödememekte direnmesi halinde icraya verilememesi, kamu yararı ile açıklanamaz. Haklı bir alacağın tahsil edilememesinde kamu yararı bulunduğu savunulamaz.

Belediye halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan bir kamu tüzel kişisinin, yapacağı hizmetleri gelir ve gider dengesini gözeterek planlaması, kamu yönetimi esaslarına göre vatandaşları mağdur etmeyecek şekilde yürütmesi esastır. Asıl kamu yararı bundadır.Uyması

gereken ilke ve esaslara aykırı davranması nedeniyle gelir-gider dengesi bozulan ve kişilere karşı borçlarını ödeyemeyen bir belediyenin, kendi edimini iyi niyetle ifa etmiş olan ve alacağını isteyen kişiye karşı sırf kamu tüzel kişisi olduğu için daha fazla korumaya mazhar olması, bireyin çıkarının kayıtsız şartsız idarenin çıkarına feda edilmesi, artık terk edilmesi gereken 'ceberut devlet' anlayışının bir tezahürüdür. Haciz nedeniyle kamu hizmetlerinde kullanılan malları veya vergi, resim ve harç gelirleri haczedilen belediyenin yürütmek zorunda bulunduğu hizmetlerin aksamaması için, esasen vesayet yetkisine sahip olan merkezi idarenin katkısı, desteği veya borcu üstlenmesi gibi, hukuk devletine yaraşır pek çok farklı çözüm yolu bulunabilecekken vatandaşın, şayet varsa, belediyenin kamu hizmetine tahsis edilmemiş olan mallarına karşı icra takibi yapmak, o da olmuyorsa şansına küsmek zorunda bırakılması sonucunu doğuran itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletine, 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkına açıkça aykırıdır. Kuralın iptali gerekir.

Başkanvekili

OsmanAlifeyyazPAKSÜT

KARŞIOY GEREKÇESİ

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin son fıkrasının, sınırlama kararı uyarınca incelenen, belediyenin 'kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri'nin haczedilemeyeceğine ilişkin bölümüyle belediyelerin haczedilebilecek taşınmazları ile vergi, resim ve harç dışında gelirleri bulunmaması durumunda belediyeden alacaklı olan kişilerin haklarına kavuşması olanaksız hale getirilmiştir.

Mülkiyet hakkını düzenleyen Anayasa'nın 35. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği gibi mülkiyet hakkı için öngörülen anayasal güvence, yalnız menkul ve taşınmaz malları değil, para ile değerlendirilebilen hakları ve mal varlığını da kapsamaktadır. Bu nedenle kişilerin alacak haklarının da 35. maddenin güvencesi altında olduğunda duraksamaya yer yoktur. Maddenin ikinci fıkrasında bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılabilmesi vurgulanmış ise de bir hak ve özgürlüğün tümüyle kullanılamaz hale getirilmesinin, sınırlamayı aşan onu yok eden bir durum olduğu açıktır.

İtiraz konusu düzenlemeyle belediyenin başka bir mali kaynağının bulunmaması durumunda kişilerin kesinleşmiş yargı kararlarıyla hüküm altına alınan ve mülkiyet hakkı kapsamında bulunan alacak haklarına haciz yoluyla ulaşmalarının tümüyle engellenmesi, Anayasa'nın 35. maddesine aykırılık oluşturmaktadır. Hak arama özgürlüğünün varlığının kabulü için, yalnız hakkın aranmasının güvence altına alınması yeterli olmayıp ona ulaşılmasının da sağlanması gerektiğinden, yargı kararıyla kesinleşen bir alacağın haciz yasağı nedeniyle tahsilinin engellenmesi, Anayasa'nın hak arama özgürlüğüne ilişkin 36. maddesine de aykırıdır.

İnsanı öne çıkaran çağdaş demokrasilerde, kamu yararı gerekçesiyle de olsa kişi haklarını tümüyle kullanılamaz hale getirebilecek düzenlemelere izin verilmemekte, bu konuda adil bir denge kurulmasına özen gösterilmektedir. Bu bağlamda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi; 'Tütüncü ve Diğerleri/Türkiye Davası'nda Belediye Meclisi Kararı ile işten çıkarılan işçilere, ödenmeyen maaş, sosyal haklar ve kıdem tazminatlarının ödenmesine hükmeden Diyarbakır İş Mahkemesi kararının gereği yerine getirilmeyerek kendilerine ödeme yapılmaması sonucu haciz istemleri kabul edilerek Belediye'nin banka hesapları ve bazı taşınmazları hakkında verilen haciz kararlarının, 1580 sayılı Yasa'nın kamu mallarının haczedilemeyeceğine ilişkin 19. maddesi uyarınca iptal edilmesi üzerine yapılan başvuruyu inceleyen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 1No'lu Ek Protokol'ün Mülkiyetin korunmasına ilişkin 1. maddesinin ihlâl edildiğine karar vermiştir.

Belediyelerin vergi, resim ve harç gelirlerine haciz yasağı getirilmesinin nedeni, kuşkusuz gördükleri hizmetle sağladıkları kamu yararadır. Ancak, kamu yararı da kişi haklarının tümüyle yok edilebilmesinin gerekçesi olamaz. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen demokratik hukuk devletinde, yalnız hakkın ortadan kaldırılması değil, elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaştırılması da kuralın Anayasa'ya aykırılığının kabulü için yeterlidir. Buna göre, kimi durumlarda kişilerin belediyelerden olan alacaklarını tahsil etmelerini önemli ölçüde zorlaştıran kimi durumlarda da tümüyle engelleyen vergi, resim ve harç gelirlerinin haczedilemeyeceğine ilişkin kural, Anayasa'nın 2., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle başvurunun reddine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Fulya KANTARCIOĞLU

Üye

FettahOTO

KARŞIOY GEREKÇESİ

İtiraz konusukural, belediyelerin kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirlerinin haczedilemeyeceğini hükme bağlamaktadır.

Haczedilemezliğin kabul edilmesinin arka planında Devleti niteleyen egemenliğin, kendisine karşı zor kullanılmasıyla bağdaşamayacağı, zor kullanmanın Devlete tanınmış bir yetki olduğundan bunu Devletin kendisine karşı kullanmasının düşünülemeyeceği, kamu

hizmetlerinin aksatılmadan ve kesintiye uğramadan ifası ve bütçenin getirdiği esasların cebri icra sonunda tahmin dışı ihlallere uğratılmamasının esas olduğu gibi düşünceler yatmaktadır.

Hukuk devleti ilkesinin egemen olduğu bir ülkede, Devlet mallarının haczedilmeyeceğine ilişkin kural, Devletin borçlarını kendiliğinden ödeyeceği ve bunun hukuk devletinin gereği olduğu esasına dayanır. Ancak, Devletin, borçlarını kendi isteğiyle ödeyeceği varsayımı her zaman gerçeklere uygun düşmemektedir. Nitekim itiraz başvurusuna konu olayda işçi olarak çalışan şahıs iş akdinin feshi nedeniyle açtığı tazminat ve alacak davasını kazanmış ve ilgili Belediye aleyhine icra takibine geçmesine rağmen itiraz konusu kural nedeniyle takibi sonuçlandırarak alacağını elde edememiştir.

Anayasa'nın 35. maddesinde herkesin, mülkiyet ve miras haklarına sahip olduğu, bu hakların, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Maddenin gerekçesinde mülkiyet hakkı için öngörülen anayasal güvencenin yalnızca menkul ve taşınmaz malları değil, para ile değerlendirilebilen hakları ve mal varlıklarını da kapsadığı belirtilmiştir. AİHM'ne göre de, istenilebilir olduğu yeterince ortaya koyulduğunda, 1No'lu Ek Protokol'ün 1. maddesi uyarınca, bir 'alacak', 'mülk' olarak nitelendirilebilir (Bkz. Yunanistan Rafinerileri Stranve Stratis Andreadis-Yunanistan, A serisi No: 301-B, s. 84, § 59 ve Bourdov-Rusya No: 59498/00, §40, CEDH 2002-II). Bu nedenle kişilerin alacak haklarının da Anayasa'nın 35. maddesinin güvencesi altında olduğunda duraksamaya yer yoktur. Maddenin ikinci fıkrasında bu hakkın ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılabilirliği vurgulanmış, 'Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması' başlığını taşıyan 13. maddede de, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Bir hak ve özgürlüğün tümüyle kullanılamaz hale getirilmesi ise kuşkusuz, sınırlamayı aşan hakkı yok eden bir durumdur.

İtiraz konusu düzenleme ile belediyelerin kimi malları alacaklılarına karşı korumaya alınmıştır. Buna göre, belediyelerin kamu hizmetine özgülenmemiş özel mülkleri ya da gelir getiren taşınmazları olmadıkça kişilerin alacaklarına kavuşma olanağı bulunmamaktadır.

İtiraz konusu hükümde yer alan belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile ilgili haciz yasağı kabul edilebilir ise de, belediye gelirlerinin esasını oluşturan belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirlerinin haczedilememesi, belediyeden olan alacaklarının rızaen ödenmemesi durumunda, alacaklarına cebri icra yoluyla kavuşmaları şansını tümüyle ortadan kaldırmaktadır.

Nitekim, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi benzer bir olayla ilgili olarak, Diyarbakır Belediyesi tarafından işten çıkarıldıktan sonra, Belediye aleyhinde Diyarbakır İş Mahkemesi'nde açtığı davayı kazanmasına ve haciz yoluna başvurmasına rağmen haciz yasağı öngören kural nedeniyle alacağına kavuşamayan başvuru yönünden Sözleşmenin 1No'lu Ek Protokol'ünün 1. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Kararda, idarenin borcunu ödemediği gecikmesinin, talep edilebilir bir 'alacağı' olan kişinin finansal kaybını artırdığı ve özellikle bazı Devletlerde paranın değer kaybetmesi gözönüne alındığında, bu durumun kişiyi belirsiz bir duruma soktuğu, mevcut ulusal mevzuata göre, başvuranın Diyarbakır İş Mahkemesi tarafından verilen kararın infazını elde etme olanaklarının bulunmadığı vurgulanmıştır.

Anayasa'nın hak arama hürriyetini düzenleyen 36. maddesinde, herkesin, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. 'Yargı mercileri' kavramının icra dairelerindeki işlemleri de içine aldığı, keza 'meşru' ibaresinin hukukun üstünlüğüne dayanan, hukuk düzenine uygun vasıta ve yollar olduğu Anayasa Mahkemesi kararlarıyla açıklığa kavuşturulmuştur.

Dava konusu olayda, davacı taraf haklı olduğunu mahkemede ispat ederek alacağını hüküm altına aldırması ve alacağı ödenmediği için de icra yoluna başvurmuştur. Ancak dava konusu yasa kuralı nedeniyle alacağına kavuşma olanağı bulamamıştır. Mahkemelerin tarafların hakkını tespit ve teslim eden kararından sonra asıl ve önemli olan, alacaklının alacağına kavuşmasıdır. Bu da borçlunun borcunu rızası ile ödemesiyle, ödenmediği takdirde borçlunun borcunu karşılayacak malının haczedilip satılmasıyla olanaklıdır. Yargı kararlarının etkinliği bu kararların yasama, yürütme ve yargı organlarınca yerine getirilmesi yani uygulanmasıyla sağlanabilir. Haklı olan tarafın hakkının mahkeme tarafından tespit edilmesi, buna karşılık borçlu tarafa borcu ödeyip ödememede, ödeyecekse zamanını ve miktarını tespit etme konusunda tam bir serbesti tanınması, alacaklının cebri icra yoluyla alacağına kavuşmasının engellenmesi hak arama hürriyetinin özünü zedelemek, içeri boşaltmak, kullanılamaz hale getirmek sonucunu doğurmaktadır.

İtiraz konusu düzenlemeyle belediyelerin geliri olmayan tüm mal varlıklarının kamu hizmetine özgülenmesi ve gelir getiren mallarının da bulunmaması halinde kesinleşmiş yargı kararlarına rağmen alacaklıların haciz yoluyla haklarına ulaşmaları tümüyle engellenmektedir. Gelirleri sınırlı olan Belediyelerden alacaklı olanların alacaklarına kavuşmalarını sağlayacak başka bir yöntem de öngörülmediğinden sınırlamanın ötesinde hakkı ortadan kaldıran bu durum, Anayasa'nın 35. ve 13. maddeleri yanında, hak arama özgürlüğüne ilişkin 36. maddesine de açık bir aykırılık oluşturmaktadır.

Çağdaş demokratik rejimlerin temel ilkelerinden biri olan hukuk devleti, kişilerin devlete güven duymaları, maddi ve manevi varlıklarını geliştirebilmeleri, temel hak ve özgürlüklerden yararlanabilmeleri ancak hukuk güvenliği ve üstünlüğünün sağlandığı bir hukuk devleti düzeninde gerçekleşebilir. Bu bağlamda hukuk devleti hak ve özgürlüklere saygı gösteren, onları koruyan, güçlenmelerine olanak sağlayan, adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuku tüm temel organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açık olan devlettir.

Hukuk devletinin sağlamakla yükümlü olduğu hukuk güvenliği, kişilerin, hukuk düzeninin koruması altında bulunan haklarını elde etmeleri için gereken her türlü önlemin alınmasını zorunlu kılar.

Yasalara göre tespit edilmiş bir alacak hakkının cebri icra yoluyla elde edilmesinin engellenmesi ve ödeme şekli ve zamanı belirtilerek başka bir güvenceye de kavuşturulmamış olması hukuk güvenliğini zedelemektedir. Kişiye, hukuka uygun araç ve yollardan yararlanarak hakkına kavuşması olanağı tanınmasının, hukuk devletinin vazgeçilmez bir gereği olduğu tartışmasızdır.

Bireyi ve bireyin temel hak ve özgürlüklerini esas alan çağdaş demokrasilerde, kamu yararı gerekçesiyle de olsa hakları tümüyle kullanılamaz hale getiren düzenlemelere izin verilmemekte, bu konuda adil bir denge kurulmasına özen gösterilmektedir. Demokratik hukuk devletinde yalnız hakkın ortadan kaldırılması değil, elde edilmesinin önemli ölçüde

Esas Sayısı : 2007/37
Karar Sayısı : 2010/114

zorlaştırılması da kabul edilemez. Bu nedenle, itiraz konusu kural hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşmamaktadır.

Belirtilen nedenlerle, kişilerin belediyelerden olan alacaklarını tahsil etmelerini önemli ölçüde zorlaştıran, kimi durumlarda da tümüyle engelleyen itiraz konusu kuralın belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirlerinin haczedilemeyeceğine ilişkin bölümünün Anayasa'nın 2.,13., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği düşüncesiyle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Alparslan ALTAN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI